

San Marco titka

A hatalmas, klasszikus tér és a bizantin Szent Márk templom szerves egységet alkotnak, de logikailag mégis ellentmondanak egymásnak. A Procuraziák épületei és maga a tér: a teljességre ért európai kultúrát képviselik – a templom pedig ősi, barbáran arany, primitív, Európa-előtti, minden európai dolognál öregebb. Mikor ez épült, Európa még nem határozta el magát végérvényesen, hogy Európa legyen. Még Bizánc is lehetett volna belőle.

A portálén olyan vasrácsokat látni, amikért ma egy falusi kovács is elszégyellné magát. Mily kezdetleges Szent Márk oszlopra állított oroszlánja a Mólónál, és a szemben lévő oszlopon az a Don Quijote! És a templom mögött a két vörös porfiroroszlán oly gyermekien esetlen, hogy meg kell simogatni a fejüket. Egyébként ezeket a vörös oroszlánokat mindenfelé viszontlátom majd Észak-Olaszországban, amint templomok előtt gubbasztanak, szelíden, mintha alamizsnát várnának.

De mit számít a technika? Itt csak lélek van.

A Szent Márk-tér nem nagyobb, mint a szegedi Dóm-tér, mégis micsoda grandezza, a körülményekhez, a velencei térvizonyokhoz képest. Ez a negáció adja meg a nagyszerűségét: hogy mikor ilyen kevés volt a hely, nem szántak ekkora áldozatot hozni az önmaguk nagyszerűségének. És ez a templom titka is: hogy mikor Velence még csak tisztás volt a dzsungelben, a kora középkori Európában, már ennyi arany-színt, munkát és szépséget tudtak áldozni Istenüknek és védőszentjüknek. Ha ma épülne a Szent Márk templom, vajon tetszenék-e, olyan őszintén, mint mondjuk a firenzei Dóm? Nem tudom. A Campanile ma épült és az ember kissé szentségtörésnek érzi. De a Szent Márk templom nem ma épült.

Csak miért játsszák folyton a Donau-Walzert és a Denevért?

Il segreto di San Marco

L'enorme piazza antica e la basilica bizantina di San Marco formano un tutto organico, ma a livello logico sono anche una contraddizione. Gli edifici delle Procuratie e la stessa piazza rappresentano una cultura europea giunta alla completezza, - la basilica invece è antica, barbaramente dorata, primitiva, pre-europea, anteriore a tutte le questioni europee. Quando fu costruita la basilica, l'Europa non s'era ancora decisa in via definitiva a divenire Europa. Sarebbe potuta divenire persino Bisanzio.

Sul portale si possono vedere cancellate in ferro che oggi sarebbero un'onta pure per un fabbro di paese. Quanto è primitivo il leone posto sulla colonna vicino al Molo, in piazza San Marco, e sulla colonna di fronte c'è Don Chisciotte! E dietro alla basilica i due leoni di porfido rosso sono così puerilmente grossolani che bisognerebbe fargli una carezza sulla testa. Comunque questi leoni rossi li ho rivisti ovunque nel Nord Italia, accovacciati davanti alle chiese, beati, come se aspettassero l'elemosina.

Ma che importa della tecnica? Qui c'è solo anima.

Piazza San Marco non è più grande della piazza del Duomo a Szeged, però quale grandezza, come si direbbe in italiano, quale grandezza rispetto alle circostanze, rispetto agli spazi di Venezia. È questa negazione a rendere la magnificenza: pur essendoci così poco spazio, non si sono per nulla risparmiati in nome della propria magnificenza. Ed è anche questo il segreto della basilica: quando Venezia era solo una radura in mezzo alla giungla, in un'Europa altomedioevale, erano già pronti a sacrificare tutto quest'oro, questo lavoro e questa bellezza per il loro Dio e per il loro santo patrono. Se la basilica di San Marco venisse costruita oggi, mi piacerebbe forse in modo così sincero, diciamo, quanto il Duomo di Firenze? Non saprei. Il Campanile è stato eretto ai nostri giorni e l'uomo lo percepisce come un tantino profano. Ma la basilica di San Marco non l'hanno edificata oggi.

Però, perché mai suonano di continuo Il bel Danubio blu e Il pipistrello?

Trad. di Gabriele Italiano